

Запознайте се с чухала!

Асен Игнатов

Вместо въведение може би е добре да припомним една от старите легенди за тази малка и много симпатична нощна птица от българската орнитофауна. Преди много години живеели двама млади – момък и девойка, които много се обичали. Разбира се, имало и зла вещица, която толкова много завиждала на тяхната любов, че решила да ги превърне в птици, които да могат да се чуват, но да не се виждат. Превърнала момичето в кукувица, а момчето в чухъл. Все още можем да чуем кукувицата да вика своя любим през деня – „ку-ку – ку-ку“, а той да и отговаря през нощта – „чуух-чуух“.

Не случайно има много легенди за совите или нощните грабливи птици. Всъщност те ни привличат със своята тайнственост, способности и интересно поведение и външност. Въпреки напредналите

технологии учените все още не могат обяснят докрай съвършенството на безшумния им полет или високата успеваемост при лов. Още при появата на човека преди хиляди години и до днес фантазиите и необясними неща ни карат да приписваме на совите свръхестествени способности, да ги смятаме за носители на нещо тъмно, на предвестници на

нещастия и смърт. Разбира се, не винаги е било така. В гревна Гърция совата е смятана за символ на мъдрост и не случайно тя е свързвана с мъгра-та и справедлива богиня Атина Пала-да. Различни народи

в различни времена са изобразявали совите на монети, статуетки, скулптури и груги, като символи на знания и мъдрост.

В света се срещат повече от 200 вида сови, а у нас те са 10. Освен, че са снабдени с много добър камуфлаж и трудно се забелязват в природата, те имат отлично зрение и слух, които им помагат

при лова. Очите са сраснали с очната орбита и не могат да се движат, но пък главата им се движи на повече от 270 градуса по вертикалата. Виждат добре, както през деня, така и през нощта, но за лова разчитат най-вече на слуха си. Слуховите отвори са разположени асиметрично и имат „избирателен“ слух – пропускат „неважни“ звуци, като например вятъра. Всички сови повръщат несмлени хранителни остатъци под формата на погадка – остатъци от кости, пера, хитин, косми. По намерените погадки учените могат да разберат от кой вид сова са и с какво са се хранили. Интересно е, че по погадките се разбира и какви са обитателите на определеното местообитание.

Видовете сови, които съществуват в нашата страна са: гомашна кукумявка, бухал, пернатонога кукумявка, забулена сова, горска ушата сова, блатна сова, горска улулица, уралска улулица, врабчова кукумявка и чухал.

Чухалът не е много териториална птица и когато мъжката чуе друга просто идва да докаже присъствие, та ако може без проблем новодошлата птица да напусне. Разбира се, всичко зависи от наличието на храна и места за гнездене

Сега знаем, че първа от миграция се прибира мъжката птица. Тя започва активно да пее, да почиства и подготвя гнездото за идването на женската

Направата на къщичките изисква доста познания, така че да ограничи ползването им от други хралупообитатели

Чухалът (*Otus scops*) е сравнително малка птица – около 20 см и с размах на крилата до около 60 см. Има две фази сива и ръждива, като е и с много добър камуфлаж. Трудно може да бъде забелязан, ако не си отвори очите, които са с жълт црис, а ако разбере, че го наблюдават, може да завърти глава. Често ги притваря, като продължава да ви гледа и не изпуска от поглед. Има ясно изразени „уши“, които са по-ясно видими когато е заплашен или се опитва да бъде незабележим.

Характерното му обаждане – „чууу – чууу – чууу“ или „тиуу – тиуу – тиуу“ може да бъде чуто по-често през пролетта, когато се завръща от Африка. Той е единствената мигрираща нощна граблива птица, която гнезди у нас. Храни се основно с насекоми и

Поставяне на къщички в района на град Маджарово

е топлолюбив вид – среща се до 1000 – 1300 м.н.в.

Чухалът е недобре проучена птица не само у нас, но и в цяла Европа. Детайл-

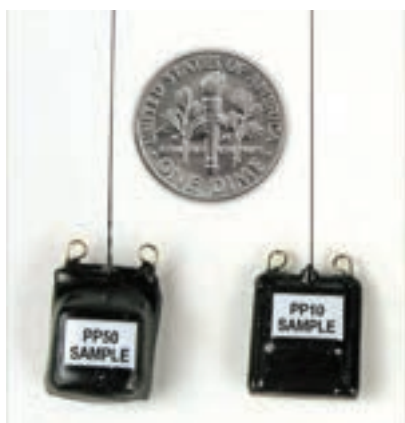
ното изучаване на важните за птиците местообитания, определянето на миграционните им пътища и места за почивка чрез използване на класически и

Често къщичките се заемат от други птици с по-малки размери

Други ползватели на къщичките са сънливците, които могат да прекарат зимата в тях и след това трудно да ги напуснат. Има наблюдения и записи как яростно отбраняват дома си

Lotek pinpoint GPS tag – сравнение на размера на тага с монета. Тежестта е около 2-3 грама и са поставя със силиконови презрамки, като раничка

нови технологии спомагат за събирането на данни по отношение на екологията и поведението на тази мигрираща птица, както и набелязване и прилагане на мерки за опазването им.

През 2017 година се състоя международна конференция за совиите, на която стана ясно, че вече няколко страни са започнали да го проучват. Има проект, който е координиран от американска неправителствена организация Global Owl Project (GLOW). В него участват Турция, Словения, Испания, Гърция, Португалия, Израел. Поставят се пръстени и GPS маркери, така се осъществява и наблюдение на поведението на тази птица, която прави една от най-дългите миграции от Европа до Африка. Следващата година и България се включи в този проект. Поставени са къщички през 2018, за да може да започне наблюдението на гнездовия сезон и у

нас. Националният природонаучен музей (НПМ-БАН) съвместно с Българско дружество за защита на птиците (БДЗП) започнаха подготовката и поставянето на 40 броя къщички, както и на оптика за наблюдение. Точното изпълнение на проекта на къщичките е важно, тъй като много от бозайниците или птиците обитаващи хралупи ще са първите, които ще се възползват от новопостроените домове. Това са основно местни обитатели като сънливци, синигери и дори оси. Идеята е да бъдат закупени GPS tags, за да се изследва миграцията. Планира се изследване на кръв-

Целеви обитател на поставените къщички – женски чуhal мъти яйца

Асен Игнатов е завършил СУ „Св. Климент Охридски“, магистър биолог. Работи като асистент в Националния природонаучен музей – БАН. Има научни интереси в областта на орнитологията (фаунистика, етология, екология, зоогеография на птиците) и опазването на околната среда. Рисува и снима дивата природа. Специализиран водач на туристи от чужбина с подчертан интерес към богатото биоразнообразие и история на България.

ни проби и ДНК анализи. За проекта е много важно и наблюдението на поведението на тази малко изучена птица. Резултатите не закъсняха. Още първата година няколко къщички бяха заети. Това

учуди дори учените от другите страни, където първото заемане на гнездо се случва след втората или третата година. Двете организации ще съберат нови научни данни за миграционните пътища на чухалите, гнездящи в България, които ще бъдат сравнени и анализирани спрямо резултатите от Европа. Това ще помогне за вземане на мерки за опазване на вида в Европа. Голяма роля и подкрепа в тази насока има и спечелването на награда на Форд Мото-Пфое по дарителската им програма за опазване на природното и културно наследство, с която стана възможно закупуването на технически средства за наблюдение и документирание. Едно добро начало за популяризиране бе и възможността за постоянно наблюдение на тайния живот на чухала чрез YouTube канала от всички, които се интересуват или могат да помогнат за разкриването на някои от тайните на природата.

Знаем, че чухалът се храни основно с насекоми, но той е и един от участниците в така наречената биологична борба с вредни насекоми и гризачи. Защитен е от Закона за защита на околната среда. Включен е и в приложение II на Вашингтонската конвенция SITES, както и в Бернската конвенция. ■